

## DEMONSKI SVET

Kažu, učitelju, da se ništa ne događa preko sudbine; sve što je sada i sve što će biti upravlja se, u promeni, kao i u mirovanju, prema jednom večitom ogledalu.

Vratio sam se. Ali, nije se vratio onaj koji je otišao. U mom telu su oči što proždiru, dva tamna vrtloga koja vuku u dubine neprozirnog ništavila. Stojim pred tobom i ti me gledaš; šta je na meni drugačije? Sve, sve, s v e !

Očekivao sam da ću se naći pred ružnom bolesnicom prljavih zuba, podbulih obraza, ugaslih očiju, a video sam lepotu od koje zastaje dah. Gledala me je nadmoćno i podrugljivo, oči su joj se upijale u moje; bila je n e p r i r o d n o lepa. A takva lepota u kojoj nemoćni ljudski razum ne uspeva da razdvoji božansko od demonskog ima snagu sudbine. Bio sam postuđen, jer mi se činilo da nisam dostojan da budem tu gde sam. U isti mah neka vatrena jeza obuze mi telo. Da li to beše opomena?

Maleni, sedi starac, stajao je kraj mene. Nežno dodirnu ivicu postelje na kojoj je budna spavala njegova kćer.

»Otkako joj se majka utopila, sa njom se nešto dogodilo. Telo je ovde, ali o n a je odsutna.« Stari čovek pomilova dugu svilenu kosu.

Devojka se ne pomeri. A ipak, duboko u njenim očima, u ambisu iza zenica besnela je oluja ... tamo daleko u plavetnilu.

»Ja ću sa njom razgovarati«, rekoh.

»Ali ona ništa ne čuje.«

»Na moja pitanja mora odgovoriti.«

Priđoh bliže i dodirnuh pokrivač ukrašen neobičnim šarama koje mi se pričinise kao slova i brojevi. Ja sam mogao sve da zahtevam jer sam znao p r a v e reči. *Reč, a ne duša trijumfuje nad sudbinom, nad dobrim i nad zlim. Reč vodi do spasenja, do ništavila.*

Skrstio sam ruke posmatrajući netremice nekoliko trenutaka devojku, a onda naredih starcu da donese crne sveće.

»U tvoju kćer je ušao dibuk. Hoću sa njim da razgovaram.«  
On nikada nije čuo za dibuka. »Dibuk je demon, duša koja luta bez utočišta, dok ga ne nađe u tuđem telu.«

Starac se tresao od straha. Šta je on znao o skrivenom životu, o tajnom svetu, o tami i svetlu, o danu i noći? On nije primećivao utvare koje oko njega lutaju, senke što se provlače kroz hodnike, oči koje iz tmine zure kroz veliki prozor. Nije čuo krike iz daljine. Da li je trebalo da mu viknem: »Ovo nije naš svet, ti slepi čoveče, već demonski svet u kojem smo samo gosti!«

»Donesi crne sveće«, rekoh.

Stavih po dve sa obe strane devojčine glave. Rukom opisah oko njenog tela veliki krug. A onda, pruživši ruke, povikah: »Dibuče! Demonski duše! Čuj me. Slušaj glas koji ti naređuje. Otkri se. Kaži ko si i odakle dolaziš!«

Telo na krevetu uzdrhta. Usne se iskriviše u podrugljivi osmeh. Ali ne odgovori. Čutao sam i čekao. Stvari u sobi potamneše. Spuštal~~o~~*o* se več~~e~~*e*. Oči koje su me gledale još su jednako blistale, plave i uznemirene. Konačno, zarobljen znakom svete kabale, odvojen i nemoćan da utekne, dibuk progovori muklim, grubim glasom:

»Ime mi je Klara!«

»Odakle dolaziš?«

»Iz tame jezerske vode, iz dubokog mulja što mi je spleo telo.«

»Kako je ono tamo dospelo?«

»Utopila sam se.«

»Šta tražiš u telu ove devojke?«

Začu se nešto što je ličilo ljudskom uzdahu, iako to ljudski uzdah nije mogao biti.

»Ostala sam sama na dnu jezera, među algama. Ribe su mi grizle telo. Užasna usamljenost! Moja duša se otrže, oslobodi, ispliva i preletevši šumu uđe u kuću. Nastanih se u telu svoje kćeri. Ona me je zvala, čula sam njen glas. Ona me je zvala!«

Starac je tupo gledao u usne kćeri koje su se brzo pomicala i govorele glasom pokojne žene. Crne sveće su dogorevale, a dibuk se koprcao uhvaćen u mrežu reči na koje je morao da odgovara.

»Naređujem ti i molim te: napusti ovo telo! Duše mrtvih ne smeju se nastanjivati u telima živih!«

»Nemam kuda da idem!« povika devojka glasom dibuka. »Neću da se vratim u ledenu tišinu jezera! Neću! Neću!«

Prkosan glas odjekivao je sobom. Sveće su treperile, zavese poigravale — a ljudskom stvoru od tog glasa dizala se kosa na glavi, trnci su prolazili telom, jer to beše i vapaj i preklinjanje nekog ko je dolazio iz drugog sveta, iz dubine ništavila.

Razbih krug oko dibuka pokretom ruke: znao sam da mora otići; onoga časa kada je otkriven, demon je pobeđen i ne preostaje mu drugo nego da se vrati u mrtvo telo iz kojeg je utekao. A i to je bolje od prokletstva kojim može biti bačen u beskrajan prostor da večito luta, od zemlje do zemlje, od sveta do sveta, kroz pustoš i prazninu gluvih provalija i nenašljenih ostrva u ogromnoj praznini.

I otišao je. Isprva je zavladala tišina, a zatim se devojčino telo pomeri, čusmo dugi jecaj i pogleda nas. Okrete glavu prema prozoru kao da je pogledom tražila onu dušu koja je preletevši šumu sunula u jezero pravo prema dnu gde su ribe grizle jedno telo obavijeno algama.

Sav gorim, učitelju, vatra me sažiže; osećam bol, ali i užasnu slast. Pogledaj moje ruke, tresu se. Dišem teško . . . vidim dva ogromna oka u čijim vrtlozima nestajem uzalud pružajući ruke . . .

. . . Sada sam došao do daha. Hoću da dovršim priču . . .

Ostavili smo devojku u sobi da se odmori. Starac me odvede u susednu odaju; pripremio mi je ležaj od slame. Legoh i odmah zaspah. Ali nisam spavao mirno. Video sam u snu devojku, kao što sam je gledao budan. Nikada u životu nisam video tako lepo lice. Lice koje je lebdelo van vremena, van prostora — koje je opčinjavalo. Učini mi se da stoji na vratima. Ne znam da li sam sanjao. Pružih ruke prema njoj. Ali ona prođe kraj mene nečujnim koracima i tada mi se oči ponovo sklopiše i ja sanjah kako ide prema šumi, kako se približava jezeru, telo joj plovi među lokvanjima i spušta se prema dnu, tamo gde je njena majka; kada mrtvi ne smeju da se približe živima, nema zakona koji živima može zabraniti da odu u pohode mrtvima! Otvorih oči užasnut ovim snom, ali pred očima su mi još uvek plovili veliki, beli, mirni lokvanji koji su postajali sve manji i manji dok se ne pretvoriše u zvezde rasute po tamnom nebu; gledao sam ih kroz prozor.

Ujutru, probudi me starac. Grcao je bez suza; kćer je nestala. Odjurio je, predosećajući, na jezero . . . njene su haljine plivale po vodi. Lanac smrti, lanac ludila se nastavljao. A ja pomislih: I njena duša je sada pretvorena u dibuka, traži po vaseljeni telo u kojem će otpočiniti . . . čeka na poziv, na onog koji za njom čezne, koji više bez nje ne može.

Nijedna bolest, i kada je izlečena, ne nestaje sa ovoga sveta. Ludilo i demonijaštvo nastavljaju se u novim izdancima.

Ja strepim jer sam se našao u tom nezadrživom kovitlacu, u povorci prikaza i aveti gde senka više znači od svetla, smrt više od života. Ja sam žedan one lepote, makar bila i demonska; štaviše, njen sam zarobljenik. Više nemam svoje volje, odvojen sam od sebe samoga.

A sada uviđam da je sve to zapravo ništavno prema onome što očekujem da ću dobiti. Smejem se, rugam, dobijam želju da isprljam sve što smo bili i što smo hteli da budemo . . . S p a s i m e ! Ali, ne, ne! šta govorim, lepota, ako je i demonska, ako dolazi i od mrtvih, ne može biti zla . . . Svega se odričem da bih je dobio.

. . . Evo me, evo, ponovo na svetlu, kako su ga moje oči žedne . . .  
j a s a m d i b u k !